

Forsvarets Efterretningstjeneste

Grundlaget for krigen i Irak - herunder masseødelæggelsesvåben i Irak og 'Grevil-sagen' - var med til i nogle perioder sidste år at sætte Forsvarets Efterretningstjeneste øverst på mediernes dagsorden.

Det satte skub i debatten om åbenhed i Forsvarets Efterretningstjeneste og har ført til en række nye initiativer som f.eks. offentlige trusselsvurderinger og en ny hjemmeside. Desuden bidrager Forsvarets Efterretningstjeneste med et afsnit her i forsvarsministerens årlige redegørelse.

4.1 Forsvarets Efterretnings-tjenestes opgaver

Forsvarets Efterretningstjenestes opgave er at indsamle, bearbejde og formidle informationer om forhold i udlandet af betydning for Danmarks sikkerhed, herunder for danske militære enheder og andre, som er udsendt til løsning af internationale opgaver.

Forsvarets Efterretningstjeneste skal endvidere tilvejebringe det efterretningsmæssige grundlag for totalforsvaret.

Den efterretningsmæssige virksomhed er rettet mod forhold i udlandet og omfatter transnationale forhold (især terror og spredning af masseødelæggelsesvåben) samt militære, politiske, økonomiske og teknisk-videnskabelige informationer af betydning for danske sikkerhedsinteresser. Disse informationer indhentes over et bredt spektrum af muligheder, herunder elektronisk efterretningsindhentning, og Forsvarets Efterretningstjeneste samarbejder med udenlandske partnere. Åbne kilder som aviser, tidsskrifter, videnskabelige rapporter, Internet og lignende bliver også brugt.

Efter forsvarsministerens bestemmelse leder og kontrollerer Forsvarets Efterretningstjeneste på forsvarschefens vegne den militære sikkerhedstjeneste, herunder

sikkerhedstjenesten i relation til private virksomheders arbejde på forsvarsområdet.

Forsvarets Efterretningstjeneste er således både landets udenrigsefterretningstjeneste, landets militære efterretningstjeneste og landets militære sikkerhedstjeneste.

Forsvarets Efterretnings- tjenestes Vision

‘Forsvarets Efterretningstjeneste vil styrke Danmarks sikkerhed ved at levere rettidige, relevante og pålidelige efterretninger af høj kvalitet. Forsvarets Efterretningstjeneste vil være en anerkendt og troværdig samarbejdspartner.’

4.2 Forsvarets Efterretnings- tjenestes udvikling

Forsvarets Efterretningstjenestes opgaver og organisation er siden murens fald blevet analyseret i flere omgange, og tjenesten er løbende blevet tilpasset i lyset af den sikkerhedspolitiske udvikling.

Den første analyse blev gennemført i 1993 under formandskab af Forsvarsministeriet. På baggrund af anbefalingerne blev efterretningstjenesten slanket. Fokus blev samtidig flyttet fra militærtaktisk varsling i nærområdet til varsling af strategisk karakter. Støtte til dansk militær indsats i internationale operationer fik høj prioritet, og tjenestens evne til at behandle generelle politiske og økonomiske forhold i internationale kriseområder blev styrket.

Tjenestens lyttestationer ved Gedser og Løgumkloster blev nedlagt i begyndelsen af 1990'erne.

I forlængelse af beretningen fra Forsvarskommissionen af 1997 og forsvarsforliget i 1999 blev der i 2000 - igen under formandskab af Forsvarsministeriet - foretaget en omfattende analyse af tjenestens opgaver og organisation. På den baggrund blev tjenesten yderligere slanket og reorganiseret med det formål at styrke tjenestens evne til at behandle brede, geografiske og faglige områder afhængig af den internationale sikkerhedspolitiske situation. Der blev lagt vægt på fleksibilitet og på evnen til hurtigt at etablere tværgående projektgrupper, der kunne fokusere på et givet konfliktområde.

4.2.1 Terrorpakken

Terrorangrebene i USA den 11. september 2001 medførte, at Forsvarets Efterretningstjeneste fik tilført ressourcer med henblik på at styrke indsatsen mod terrorisme og terrorrelateret virksomhed, herunder international våbenhandel og spredning af materialer og teknologier til

udvikling og produktion af masseødelæggelsesvåben. De øgede ressourcer blev anvendt til anlæg og materiel til indhentning af oplysninger fra nye geografiske områder og nye typer af kommunikation. Endvidere blev der gennemført en udvidelse og reorganisering af tjenestens analysefunktioner.

Forsvarets Efterretningstjeneste har i 2004 fuldført de omfattende tekniske anskaffelser, der var led i 'terrorpakken'. Forsvarets Efterretningstjenestes øgede kapacitet til indhentning på terrorområdet og den større analysekapacitet er omsat i en stigende rapportering på terrorområdet og en øget informationsudveksling med Politiets Efterretningstjeneste og med udenlandske samarbejdspartnere.

Senest har Forsvarets Efterretningstjeneste i forbindelse med forsvarsforliget i 2004 fået tildelt yderligere ressourcer. De vil blive brugt til styrkelse af tjenestens

indhentnings- og bearbejdningskapacitet på prioriterede områder.

4.2.2 Struktur

Ultimo 2004 var bemanningen i Forsvarets Efterretningstjeneste mindre end i 1990, men Forsvarets Efterretningstjeneste beskæftiger nu flere højtuddannede eksperter. I forhold til 1990 er knap 30 % af stillingerne nedlagt, knap 20 % af stillingerne er nye, og over halvdelen af de øvrige stillinger har ændret indhold eller organisatorisk tilhørsforhold.

4.3 Forsvarets Efterretnings-tjeneste og medierne i 2004

Mediernes søgelys blev i 2004 i betydeligt omfang rettet mod Forsvarets Efterretningstjeneste. Det skyldtes flere forhold. Dels hele den mediemæssige og politiske diskussion om grundlaget for krigen mod Irak, herunder spørgsmålet om Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben. Dels den hertil knyttede sag om lækage af

Forsvarets Efterretningstjenestes hemmelige trusselsvurderinger, Grevil-sagen. Det medførte endvidere en generel debat om Forsvarets Efterretningstjeneste og specielt om efterretningstjenestens åbenhed.

4.3.1 Vurderinger af masseødelæggelsesvåben i Irak

Den 21. marts 2003 gav Folketinget sit samtykke til dansk militær deltagelse i den multinationale indsats i Irak. Det fremgår af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at regeringen ved vurderingen af situationen lagde vægt på en række elementer, herunder at Irak ikke havde overholdt kravene i FN's resolution 1441 om omgående, betingelsesløst og aktivt samarbejde.

Beslutningen medførte både før og efter vedtagelsen en betydelig politisk og mediemæssig debat om bl.a. Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben. Efter krigen blev der ikke fundet masseødelæggelsesvåben i Irak.

Fra sommeren 2003 tog debatten derfor fart, ikke kun i USA og i Storbritannien, men også i Danmark. Herhjemme spidsede debatten til i vinteren 2004, bl.a. som følge af lækage af et antal af Forsvarets Efterretningstjenestes hemmelige trusselvurderinger. Regeringen besluttede derfor i april 2004 at afklassificere og offentliggøre uddrag af Forsvarets Efterretningstjenestes trusselvurderinger mv. om Iraks rådighed over masseødelæggelsesvåben fra perioden marts 2002 til marts 2003.

Uddragene blev offentliggjort den 19. april 2004 og dokumenterede, at det frem til Irak-krigen overordnet set hele tiden var Forsvarets Efterretningstjenestes vurdering, at Irak sandsynligvis rådede over biologiske og kemiske våben. De dokumenterede, at det, som regeringen tidligere havde oplyst Folketinget, var korrekt.

Chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste deltog samme dag i et møde i

Det Udenrigspolitiske Nævn og i et efterfølgende pressemøde i Statsministeriet, hvor der blev redegjort for Forsvarets Efterretningstjenestes vurderinger. Medlemmerne af Det Udenrigspolitiske Nævn fik samtidig tilbudt at gennemse de relevante dokumenter i deres helhed i fortrolighed hos Forsvarets Efterretningstjeneste.

Mere detaljeret fremgik det af det offentliggjorte materiale, at det var Forsvarets Efterretningstjenestes vurdering:

- at Irak besad kemiske og biologiske kampstoffer
- at Irak havde evnen til at fremføre disse med artilleri samt med ballistiske missiler på strækninger op til 650 kilometer
- at der ikke var sikre oplysninger om, at Irak havde operative masseødelæggelsesvåben
- at Irak på mellemlangt sigt (3-5 år) ville være i stand til at udvikle kernevåben

Det fremgik endvidere, at Forsvarets Efterretningstjeneste ikke vidste:

- om Irak havde påfyldt kampstofferne på ammunitionen
- om våbnene var operative dvs. kampklare

Det var også Forsvarets Efterretningstjenestes budskab, at Irak ikke samarbejdede fuldt ud med FN, men tværtimod fortsat ønskede at råde over masseødelæggelsesvåben og i den forbindelse også havde et program for udvikling af kernevåben.

Forsvarets Efterretningstjeneste så ikke nogen øjeblikkelig eller overhængende trussel mod Danmark fra irakiske masseødelæggelsesvåben, eller for at Irak stillede sine masseødelæggelsesvåben til rådighed for terrorister.

Efter krigen etablerede den amerikanske regering en større gruppe, kaldet Iraq Survey Group, til at fremdrage alle oplys-

ninger om Saddam Hussein regimets rådighed over masseødelæggelsesvåben. Der blev ikke fundet lagre af masseødelæggelsesvåben.

I en rapport fra oktober 2004 konstaterede gruppen imidlertid:

- at Saddam Husseins primære strategiske mål havde været at få FN-sanktionerne ophævet og samtidig bevare evnen til at genetablere sin masseødelæggelsesvåbenkapacitet
- at Saddam Hussein fortsat havde ambition om at råde over masseødelæggelsesvåben, herunder kernevåben
- at Irak udviklede missiler med længere rækkevidde end tilladt af FN
- at Irak kunne have fremstillet simple kemiske og biologiske kampstoffer i løbet af få måneder

Der er således ikke fundet masseødelæggelsesvåben i Irak.

Erfaringerne med vanskelighederne ved at skaffe tilstrækkelige og troværdige efterretninger fra ekstremt lukkede regimer som Saddam Husseins, og sådanne regimers forsøg på at føre omverdenen bag lyset, vil indgå i Forsvarets Efterretningstjenestes fremtidige arbejde.

4.3.2 Grevil-sagen

Berlingske Søndag bragte den 22. februar 2004 flere artikler om Forsvarets Efterretningstjenestes trusselsvurderinger mv. forud for Irak-krigen. Det oplystes bl.a., at avisen havde gennemlæst Forsvarets Efterretningstjenestes fortrolige trusselsvurderinger, og at en anonym medarbejder i Forsvarets Efterretningstjeneste havde udtalt sig til avisen.

Da der var tale om trusselsvurderinger klassificeret HEMMELIGT, KUN TIL NATIONAL BRUG, anmodede Forsvarets Efterretningstjeneste den 26. februar Forsvarets Auditørkorps og politiet om

sammen at iværksætte en strafferetlig efterforskning.

Efterforskningen førte til, at en medarbejder ved Forsvarets Efterretningstjeneste i marts tilstod både at have vist tjenestens trusselsvurderinger til avisen og at være kilden til de anonyme udtalelser til avisen. Sagen blev overgivet til anklagemyndigheden ved Politidirektøren i København. Den pågældende medarbejder blev den 19. marts med øjeblikkelig virkning afskediget og bortvist fra Forsvarets Efterretningstjeneste. Den 14. april stod den pågældende medarbejder, civilingeniør og analytiker Frank Grevil, selv frem i medierne.

Den 30. november 2004 afsagde Københavns Byret dom i sagen. Frank Grevil blev kendt skyldig i overtrædelse af straffeloven om videregivelse af fortrolige oplysninger. Frank Grevil, der blev idømt 6 måneders ubetinget fængsel, har anket sagen. Både forsvarer og anklager har anket dommen

til Landsretten med krav om henholdsvis frifindelse og skærpelse af straffen.

4.4 Forsvarets Efterretningstjenestes nye åbenhed

Forsvarets Efterretningstjenestes deltagelse i pressemødet i Statsministeriet den 19. april 2004 var starten på efterretningstjenestens nye åbenhed. Grænserne for åbenhed blev drøftet bl.a. i Folketinget og i Folketingets udvalg for Efterretningstjenesterne - i daglig tale Kontroludvalget.

I en beretning af 6. sept. 2004 hilste Kontroludvalget den øgede åbenhed ved Forsvarets Efterretningstjeneste velkommen, idet det overfor udvalget var tilkendegivet, at efterretningstjenesten bl.a. ville:

- oprette en hjemmeside
- bidrage med afsnit til forsvarsministerens årlige redegørelse
- deltage i sikkerhedspolitiske møder og konferencer og afholde seminarer

med udvalgte dele af det akademiske miljø

- i højere grad gå i dialog med medierne og informere om tjenesten, bl.a. ved foredragsvirksomhed
- efter behov udarbejde åbne, uklassificerede vurderinger og rapporter, specielt i forbindelse med Folketingets drøftelser om at udsende danske militære styrker til internationale operationer
- årligt og forud for indgåelse af forsvarsforlig udarbejde en sikkerhedspolitisk risikovurdering.

4.4.1 Begrænsninger i åbenheden

I beretningen fra Kontroludvalget anførtes tillige, at forsvarsministeren sammen med chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste havde redegjort for de grundlæggede hensyn til tjenestens funktionsvilkår og personalets sikkerhed, som begrænser mulighederne for åbenhed. Det gælder især hensynet til tjenestens kilder, samarbejds-

Foto: Forsvarsministeriet

partnere og kapaciteter, herunder tjenestens teknologi, metoder, detailorganisation og personale. I den forbindelse blev der også orienteret om de risici, der er forbundet med automatisk at foretage afklassificering af klassificerede rapporter. Udvalget understregede da også, at hovedvægten i Forsvarets Efterretningstjenestes virksomhed bør forblive rapportering baseret på lukkede kilder og på materiale fra samarbejdspartnere. Det er denne rapportering, der er tjenestens 'raison d'être'.

Kontroludvalgets beretning anvendes nu som rettesnor for Forsvarets Efterretningstjenestes nye åbenhed, og tiltagene er alle gennemført. Specielt skal nævnes, at Forsvarets Efterretningstjeneste den 15. december 2004 åbnede sin hjemmeside (www.fe-ddis.dk), og at Forsvarets Efterretningstjeneste samme dag offentliggjorde den første årlige uklassificerede efterretningsmæssige risikovurdering.

Forsvarets Efterretningstjeneste udarbejdede også uklassificerede risikovurderinger til brug for Folketingets drøftelse i november 2004 af fortsatte militære styrkebidrag til indsatsen i Irak og Afghanistan.

Forsvarets Efterretningstjenestes nye åbenhed vil blive videreført i den kommende tid.

Vidste du, at:

- Den overordnede budgetramme for FE fremgår af finansloven. Budgetrammen for 2005 er 447,4 mio. kr.
- Det er en væsentlig forudsætning for FEs virke, at omverdenen ikke får et detaljeret kendskab til tjenestens kapaciteter, organisation og arbejdsmetoder. Det vil ellers være i strid med væsentlige hensyn til rigets sikkerhed.